

SUMERI 1

NOMINIT

Aleksi Sahala – Helsingin yliopisto, syksy 2021

ANEEL

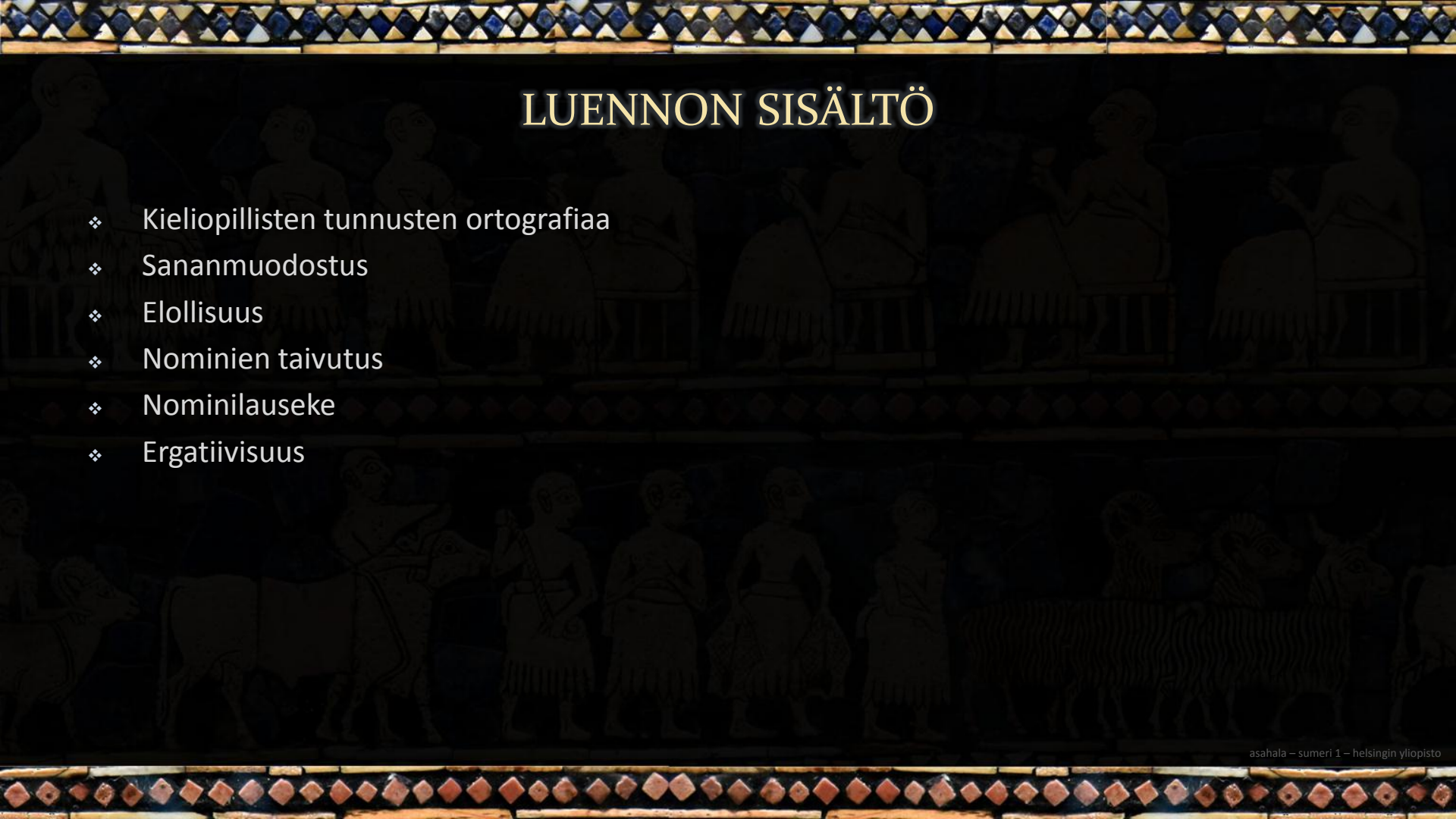
CENTRE OF EXCELLENCE IN ANCIENT NEAR EASTERN EMPIRES
UNIVERSITY OF HELSINKI

HELSINGIN YLIOPISTO

The background of the image is a dark, monochromatic reproduction of an ancient Egyptian wall painting. It depicts a long procession of figures, likely a family or a group of officials, moving from left to right. The figures are shown in profile, wearing traditional Egyptian clothing such as kilt and shendyt. Some figures are seated on chairs, while others are standing. The scene is framed by decorative borders at the top and bottom, featuring a repeating diamond pattern. The overall tone is dark, with the figures appearing as light silhouettes against a black background.

NOMINITAIVUTUS

LUENNON SISÄLTÖ

- ❖ Kieliopillisten tunnusten ortografiaa
- ❖ Sananmuodostus
- ❖ Elollisuus
- ❖ Nominien taivutus
- ❖ Nominilauseke
- ❖ Ergatiivisuus

YLEISTÄ SUMERIN NOMINEISTA

- ❖ Nomininit = substantiivit ja adjektiivit
- ❖ Suurin osa adjektiiveista on verbien partisiippimuotoja (ei oma sanaluokka)
- ❖ Nominien taivutuskategoriat sumerissa ovat

Omistus

koirani, **koirasi**

Luku

koirat

Sija

koiran, **koirassa** , **koiralta**

YLEISTÄ SUMERIN NOMINEISTA

- ❖ Nomininit = substantiivit ja adjektiivit
- ❖ Suurin osa adjektiiveista on verbien partisiippimuotoja (ei oma sanaluokka)
- ❖ Nominien taivutuskategoriat sumerissa ovat

Omistus

koirani, **koirasi**

Luku

koirat

Sija

koiran, **koirassa** , **koiralta**

- ❖ Elolliset ja elottomat substantiivit
- ❖ Sumeri on agglutinoiva ja synteettinen kieli

SANANMUODOSTUS

❖ Useat sumerin sanat ovat yksitavuisia

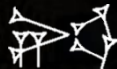
- ❖ Monissa vokaalialkuisissa tavuissa on historiallisesti ollut tavunalkuinen /h j ʔ/
 - ❖ a < ʔaj, á < ha, é < haj, è < je, i < ji, u < ju, ú < hu, an < ʔan, en < jen/hen, íd < hid, áb < hab

❖ dub 'savitaulu' (CVC)

❖ na₄ 'kivi' (CV)

❖ en 'herra' (VC) < ēn < *jewen/hewen ES ù-mu-un [umun]

❖ é 'temppeli' (V) < ē < ai < *haj é-an-na(-k) [hajana(k^h)] > Akk. *hajjanku > hajjaku

- ❖ Yksitavuinenkin sana voi sisältää useamman kirjoitusmerkin! na₄ = NI.UD = = 'kivi'

SANANMUODOSTUS

- ❖ Puolet sumerin sanastosta on yhdyssanoja (monitavuinen sana on yleensä yhdyssana)

❖ lugal 'kuningas'		< lú 'mies' + gal 'suuri'
❖ bábbar 'valkoinen'		< bar 'kirkas' + bar 'kirkas'
❖ dub-sar 'kirjuri'		< dub 'taulu' + sar 'kirjoittaa'
❖ an-ki 'maailma'		< an 'taivas' + ki 'maa'
❖ é-gal 'palatsi'		< é 'talo' + gal 'suuri'

- ❖ On myös joitakin monitavuisia ei-yhdyssanoja

❖ diĝir 'jumala'		(etymologia ei tiedossa)
❖ ĝeštukul 'ase'		(etymologia ei tiedossa)
❖ dumu 'poika, lapsi'		(etymologia ei tiedossa)

MORFOLOGINEN ANALYYSI

- ❖ Morfeemi on pienin merkityksiä erottava abstrakti yksikkö {kissa+stA}
- ❖ Morfeemi voi reaalistua useina allomorfeina esim. {stA} = /stä, sta/
- ❖ Sumerissa samaan sanavartaloon kuuluvat morfeemit erotetaan pisteellä.

translitteraatio	dub-sar-re-ne-ra
morfologia	{dub.sar+enē+ra}
glossaus	{kirjuri+PL+DAT}
käännös	'kirjureille'

ORTOGRAFINEN RAJAGEMINAATIO
JA MORFOFONEEMINEN KIRJOITUS

ORTOGRAFINEN RAJAGEMINAATIO

- ❖ Logorammien monitulkintaisuutta lieventävä keino
- ❖ Sanan viimeinen konsonantti kahdennetaan ennen vokaalialkuista päätettä

✱ **AN**

diĝir 'jumala'

+a

diĝir-ra

= /diĝira/

an 'taivas'

an-na

= /ana/

- ❖ Ei tehdä jos sana päättyy konsonantteihin /ħ s š z/
- ❖ Pidetään ortografisena, mutta taustalla ehkä fonologinen ilmiö
 - ❖ /ħ s š z/ = luonnollinen luokka "frikatiivit"

ESIMERKKEJÄ: RAJAGEMINAATIO

❖ KA = inim, dug₄, ka(g), kìri, zú, gù

Kirjoitusmerkit	Translitteraatio	Morfeemit	Käännös
	inim-ma	{inim+ [?] a}	'sanassa'
	dug ₄ -ga	{dug ₄ + [?] a}	'sanottu'
	ka-ga	{ka.g+ [?] a}	'suussa'
	kìri-a	{kìri+ [?] a}	'nenässä'
	zú-a	{zú+ [?] a}	'hampaassa'
	gù-a	{gù+ [?] a}	'äänessä'

MORFOFONEEMINEN KIRJOITUS

- ❖ Ääntöasun sijaan tavumerkki voi kuvata joskus morfeemia
- ❖ Datiivin tunnus {ra} (vrt. suomen allatiivi: kissalle, minulle)
- ❖ Sumerissa vokaalin jäljessä {ra} > /r/

gù-dé-a-ar 'Gudealle'

(syllabinen)

gù-dé-a-ra 'Gudealle'

(morfofoneeminen)

Merkki RA ilmaisee jälkimmäisessä siis DATIIVIA, ei tavua tai ääntöasua.

- ❖ Morfofoneeminen kirjoitus vähenee uussumerista alkaen ja tavukirjoitus alkaa jäljitellä kieliopillisten tunnusten ääntöasua tarkemmin.

MORFOTAKSI, ELOLLISUUS JA LUKU

NOMINITAIVUTUKSEN MORFOTAKSI

- ❖ Morfotaksi määrittää morfeemien keskinäisen järjestyksen

Suomi
veljillemme

velj
veli
sanavartalo

+i
+PL
+luku

+lle
+ALL
+sija

+mme
+1PL.POSS
+omistus

NOMINITAIVUTUKSEN MORFOTAKSI

- ❖ Morfotaksi määrittää morfeemien keskinäisen järjestyksen

Suomi
veljillemme

velj	+i	+lle	+mme
veli	+PL	+ALL	+1PL.POSS
sanavartalo	+luku	+sija	+omistus

Sumeri

/šešmēnēra/ = šeš-me-ne-ra

šeš	+mē	+enē	+ra
šeš	+1PL.POSS	+PL	+DAT
sanavartalo	+omistus	+luku	+sija

ELOLLISUUS

Elollisia

- ❖ jumalat ja mytologiset olennot
- ❖ henkilöt, sukupuolet, sukulaisuussanat
- ❖ ammatit, tittelit

dinanna 'Inanna (rakkauden ja sodanjumala)'

damma 'Lamma (suojelushenki)'

arad-mu 'Aradmu', **lú** 'mies', **munus** 'nainen'

šeš 'veli', **nin** 'sisko', **aba** 'isä', **ama** 'äiti'

sipad 'lammaspaimen', **lugal** 'kuningas'

ELOLLISUUS

Elollisia

- ❖ jumalat ja mytologiset olennot
- ❖ henkilöt, sukupuolet, sukulaisuussanat
- ❖ ammatit, tittelit

dinanna 'Inanna (rakkauden ja sodanjumala)'

damma 'Lamma (suojelushenki)'

arad-mu 'Aradmu', **lú** 'mies', **munus** 'nainen'

šeš 'veli', **nin₉** 'sisko', **aba** 'isä', **ama** 'äiti'

sipad 'lammaspaimen', **lugal** 'kuningas'

Elottomia

- ❖ abstraktit substantiivit: **nam-lugal** 'kuninkuus'
- ❖ orjat ja palvelijat: **géme** 'orjatar'
- ❖ kollektiiviset substantiivit: **érin** 'sotajoukko'
- ❖ eläimet: **udu** 'lammas'
- ❖ kasvit: **ĝešesi** 'eebenpuu'
- ❖ esineet: **ĝeštukul** 'ase'
- ❖ paikat: **lagaš^{ki}** 'Lagaš', **umma^{ki}** 'Umma'
- ❖ rakennelmat: **é** 'talo, temppeli'
- ❖ jne.

SUMERIN LUKUOPPOSITIO

- ❖ Yksikkö-kollektiivi
 - ❖ Ilmaisee yhtä asiaa tai näiden joukkoa
 - ❖ Tunnusmerkitön
 - ❖ Kollektiivinen merkitys on harvinainen: **udu** 'lammas; lammaskatras = joukko lampaita'
- ❖ Monikko
 - ❖ Ilmaisee useaa asiaa
 - ❖ Tunnusmerkkinen vain elollisilla sanoilla
- ❖ Distributiivi
 - ❖ Ilmaisee kaikkia asioita (jonkin joukon kaikkia jäseniä)

ELOTTOMIEN SANOJEN LUKU

❖ Yksikkö-kollektiivi ja monikko tunnusmerkitön

- ❖ **udu** 'lammas; lammaskatras; lampaat'
- ❖ **géme** 'orjatar; ryhmä orjattaria; orjattaret'
- ❖ **arad** 'orja; ryhmä orjia; orjat'

❖ Distributiivi

- ❖ **udu** 'lammas' > **udu-udu** 'kaikki lampaat'
- ❖ **kur** '(vieras) maa' > **kur-kur** 'kaikki (vieraat) maat'

ELOTTOMIEN SANOJEN LUKU

❖ Yksikkö-kollektiivi ja monikko tunnusmerkitön

- ❖ **udu** 'lammas; lammaskatras; lampaat'
- ❖ **géme** 'orjatar; ryhmä orjattaria; orjattaret'
- ❖ **arad** 'orja; ryhmä orjia; orjat'

❖ Distributiivi

- ❖ **udu** 'lammas' > **udu-udu** 'kaikki lampaat'
- ❖ **kur** '(vieras) maa' > **kur-kur** 'kaikki (vieraat) maat'

❖ Reduplikaation foneettinen laatu epäselvä

- ❖ Kirjoitetaan logografisesti, joten ei selvyttä mitä sanavartalossa oikeasti tapahtuu
- ❖ **deli** 'yksittäinen' > **deli-deli** 'kaikki yksittäiset' = /dedli/ (Edzard 2003)

ELOLLISTEN SANOJEN LUKU

- ❖ Yksikkö-kollektiivi tunnusmerkitön

- ❖ **simug** 'seppä; joukko seppiä'

- ❖ Distributiivi

- ❖ Muodostetaan reduplikaatiolla
 - ❖ **simug-simug** 'kaikki sepät'

ELOLLISTEN SANOJEN LUKU

- ❖ Yksikkö-kollektiivi tunnusmerkitön

- ❖ simug 'seppä; joukko seppiä'

- ❖ Distributiivi

- ❖ Muodostetaan reduplikaatiolla
- ❖ simug-simug 'kaikki sepät'

- ❖ Monikko

- ❖ Muodostetaan tunnuksella {enē} ja kirjoitetaan aina ((C)(V))-ne, ei koskaan né

NE
ne
dè
bí

NI
né
ni
ì

Yksikkö

lugal

'kuningas'

Monikko

lugal-e-ne

'kuninkaat'

Distributiivi

lugal-lugal

'kaikki kuninkaat'

MONIKON TUNNUS: ALLOMORFIA

- ❖ Monikon tunnus supistuu muotoon /nē/ vokaalipäätteisen sanan jäljessä
- ❖ Sääntö on yleinen ja toteutuu muissakin kieliopillisissa tunnuksissa!

dumu 'poika'

dumu-ne 'pojat'

ama 'äiti'

ama-ne 'äidit'

MONIKON TUNNUS: ALLOMORFIA

- ❖ Monikon tunnus supistuu muotoon /nē/ vokaalipäätteisen sanan jäljessä
- ❖ Sääntö on yleinen ja toteutuu muissakin kieliopillisissa tunnuksissa!

dumu 'poika'

dumu-ne 'pojat'

ama 'äiti'

ama-ne 'äidit'

- ❖ Huomioi historiallisesti foneemiin /k/ päättyvät sanat!

énsi 'hallitsija'

/ensik/

énsi-ke₄-ne 'hallitsijat'

/ensikenē/

MONIKON TUNNUS: ALLOMORFIA

- ❖ Monikon tunnus supistuu muotoon /nē/ vokaalipäätteisen sanan jäljessä
- ❖ Sääntö on yleinen ja toteutuu muissakin kieliopillisissa tunnuksissa!

dumu 'poika'

dumu-ne 'pojat'

ama 'äiti'

ama-ne 'äidit'

- ❖ Huomioi historiallisesti foneemiin /k/ päättyvät sanat!

énsi 'hallitsija'

/ensik/

énsi-ke₄-ne 'hallitsijat'

/ensikenē/

- ❖ Monikon morfofoneeminen kirjoitus: lugal-ne vs. lugal-e-ne 'kuninkaat': NE = MONIKKO.

MONIKON TUNNUS: RAJAGEMINAATIO

- ❖ Konsonanttiin päättyvissä sanoissa viimeinen konsonantti kahdennetaan
- ❖ Poikkeuksena /ḫ s š z/ sekä joskus /l/ ja /g/

simug 'seppä'

dub-sar 'kirjuri'

simug-ge-ne 'sepät'

dub-sar-re-ne 'kirjurit'

- ❖ Sanan diĝir 'jumala' yhteydessä monikko kirjoitetaan poikkeuksellisesti

diĝir 'jumala'

diĝir-re-e-ne 'jumalat'

REDUPLIKOITU TUNNUSMERKKINEN MONIKKO

- ❖ Muutamien sanojen yhteydessä saattaa esiintyä reduplikaatio + {enē}
- ❖ Merkitys ei täysin selvä: monikko vai distributiivi?

diġir-diġir-re-e-ne

’(kaikki) jumalat’

lugal-lugal-e-ne

’(kaikki) kuninkaat’

dumu-dumu-ne

’(kaikki) pojat’

YHTEENVETO

- ❖ Elollisia substantiiveja ovat jumalat, mytologiset olennot, tittelit, sukupuolet, ammatit, sukulaisuustermit
- ❖ Eläimet, orjat ja ihmisjoukot eivät ole elollisia!

	Elollinen	Eloton
yksikkö-kollektiivi	lugal	kur
monikko	lugal-e-ne	kur
distributiivi	lugal-lugal	kur-kur

- ❖ Kollektiivinen merkitys on erittäin harvinainen.

NOMINILAUSEKE

YKSINKERTAINEN MÄÄRITELMÄ

- ❖ Substantiiveista ja niiden määreistä (attribuuteista) koostuva lauseke
- ❖ Jokaisella nominilausekkeella on pääsana

kissa

N = NP

pieni kissa

A N = NP

pienellä oranssilla kissalla

A A N = NP

Nean kissa, kehräävä laiska tyyppi

N N A A N = NP

NOMINILAUSEKE SUMERISSA 1

- ❖ Sumerissa **SIJAPÄÄTE** sulkee nominilausekkeen
- ❖ Sijapäate viittaa nominilausekkeen pääsanaan ja koodaa tämän lauseopillisen tehtävän
- ❖ Käytetään esimerkkinä datiivia {ra}

lugal-ra

'kuninkaalle'

kuningas+DAT

N+DAT

NOMINILAUSEKE SUMERISSA 1

- ❖ Sumerissa **SIJAPÄÄTE** sulkee nominilausekkeen
- ❖ Sijapäätte viittaa nominilausekkeen pääsanaan ja koodaa tämän lauseopillisen tehtävän
- ❖ Käytetään esimerkkinä datiivia {ra}

lugal-ra

'kuninkaalle'

kuningas+DAT

N+DAT

lugal gal-ra

'suurelle kuninkaalle'

kuningas suuri+DAT

N A+DAT

NOMINILAUSEKE SUMERISSA 1

- ❖ Sumerissa **SIJAPÄÄTE** sulkee nominilausekkeen
- ❖ Sijapäate viittaa nominilausekkeen pääsanaan ja koodaa tämän lauseopillisen tehtävän
- ❖ Käytetään esimerkkinä datiivia {ra}

lugal-ra 'kuninkaalle'

kuningas+DAT

N+DAT

lugal gal-ra 'suurelle kuninkaalle'

kuningas suuri+DAT

N A+DAT

lugal gal huš-ra 'suurelle vihaiselle kuninkaalle'

kuningas suuri vihainen+DAT

N A A+DAT

NOMINILAUSEKE SUMERISSA 1

- ❖ Sumerissa **SIJAPÄÄTE** sulkee nominilausekkeen
- ❖ Sijapäätte viittaa nominilausekkeen pääsanaan ja koodaa tämän lauseopillisen tehtävän
- ❖ Käytetään esimerkkinä datiivia {ra}

lugal-ra	'kuninkaalle'	kuningas+DAT	N+DAT
lugal gal-ra	'suurelle kuninkaalle'	kuningas suuri+DAT	N A+DAT
lugal gal huš-ra	'suurelle vihaiselle kuninkaalle'	kuningas suuri vihainen+DAT	N A A+DAT
lugal gal huš nitaḥ kalag-ra	'suurelle vihaiselle kuninkaalle, voimakkaalle miehelle'		
kuningas suuri vihainen mies voimakas+DAT	N A A N A+DAT		

- ❖ Appositorakenteet ilmaisevat sumerissa usein epiteettejä

NOMINILAUSEKE SUMERISSA 2 (MONIKKO)

- ❖ Laajennetaan nominilausekkeita monikon tunnuksella {enē}
- ❖ Muistetaan morfotaksi: sanavartalo + omistuliite + monikko + sija

lugal-e-ne-er	'kuninkaille'	kuningas+PL+DAT	N+PL+DAT
lugal gal-e-ne-er	'suurille kuninkaille'	kuningas suuri+PL+DAT	N A+PL+DAT
lugal gal huš-e-ne-er	'suurille vihaisille kuninkaille'	kuningas suuri vihainen+PL+DAT	N A A+PL+DAT

- ❖ Sumerin appositiorakenteissa pääsana on yleensä yksikössä

NOMINILAUSEKE SUMERISSA 3 (DISTRIBUTIIVI)

- ❖ Mitä jos halutaan muodostaa distributiivi? Reduplikoidaan nominilausekkeen viimeinen sana.

lugal-lugal-ra

kuningas×2+DAT

'kaikille kuninkaille'

N×2+DAT

lugal gal-gal-ra

kuningas+suuri×2+DAT

'kaikille suurille kuninkaille'

N A×2+DAT

lugal gal huš-huš-ra

kuningas suuri vihainen×2+DAT

'kaikille suurille vihaisille kuninkaille'

N A A×2+DAT

The background of the slide features a dark, high-contrast image of ancient Mesopotamian reliefs. The top register shows a row of seated figures, likely deities or royalty, each holding a staff or scepter. The bottom register shows a row of standing figures, some holding staffs, and several oxen, suggesting a scene of labor or a procession. The reliefs are framed by decorative borders at the top and bottom, consisting of repeating diamond or lozenge patterns in blue, yellow, and white.

OMISTUSLIITTEET

OMISTUSLIITTEET

- ❖ Oma omistusliite kaikille elollisille persoonille yksikössä ja monikossa
- ❖ Eloton omistusliite ei tee eroa yksikön ja monikon välillä

y.1.p.	{ĝu}	é-ĝu ₁₀	'taloni'
y.2.p.	{zu}	é-zu	'talosi'
y.3.p.	{ane}	é-a-né	'hänen talonsa'
m.1.p.	{mē}	é-me	'talomme'
m.2.p.	{zunēnē}	é-zu-ne(-ne)	'talonne'
m.3.p.	{anēnē}	é-a-ne-ne	'heidän talonsa'
eloton	{be}	é-bé	'sen talo, niiden talo'

OMISTUSLIITTEET: ALLOMORFIA JA TRANSLITTERAATIO

- ❖ Kolmannen persoonan omistusliitteen {ane} /a/ katoaa vokaalin jäljessä

lugal-la-né

'hänen kuninkaansa'

{lugal+ane}

ama-né

'hänen äitinsä'

{ama+ane}

dumu-né

'hänen lapsensa'

{dumu+ane}

OMISTUSLIITTEET: ALLOMORFIA JA TRANSLITTERAATIO

- ❖ Kolmannen persoonan omistusliitteen {ane} /a/ katoaa vokaalin jäljessä

lugal-la-né

'hänen kuninkaansa'

{lugal+ane}

ama-né

'hänen äitinsä'

{ama+ane}

dumu-né

'hänen lapsensa'

{dumu+ane}

- ❖ Monet sumerologit translitteroivat merkit NI ja BI omistusliitteissä vokaalilla /i/

lugal-la-né

lugal-la-ni

'hänen kuninkaansa'

é-bé

é-bi

'sen temppeli'

OMISTUSLIITTEET: MONTA OMISTETTAVAA

❖ Sumerissa voidaan ilmaista montaa omistettavaa

- ❖ Lisätään omistusliitteen perään monikon tunnus {enē}
- ❖ Reduplikoidaan nominilausekkeen viimeinen jäsen

šeš-ĝu₁₀

'(yksi) veljeni'

{šeš+ĝu}

šeš-ĝu₁₀-ne

'(monta) veljeäni'

{šeš+ĝu+enē}

šeš-šeš-ĝu₁₀

'kaikki veljeni'

{šeš+šeš+ĝu}

SIJAMUODOT

YLEISKATSAUS

	Morfeemi	Ortografia
Absolutiivi	{Ø}	Ø
Ergatiivi	{e}	Ø, e, ù, a, i, bé, dè, ge, me, né, le, ré, re, ke ₄ , re ₆
Genetiivi	{ak+}	Ø, a, ba, da, la, lá, na, ma, ra, ga, gá, ka, rá
Datiivi	{ra}	ra, rá, ar, ir, er, ur, la ¹⁶³
Lokatiivi	{a}	a, ba, da, ga, gá, ka, la, lá, na, ma, ra, rá
Terminatiivi	{še}	šè, eš, uš, úš, aš, áš
Ablatiivi-instr.	{ta}	ta
Direktiivi	{e}	Ø, e, ù, a, i, bé, dè, ge, me, né, le, ke ₄ , ré, re, re ₆
Adverbiatiivi	{eš}	éš, eš, e-eš, Ce-eš, Ce-éš
Ekvatiivi	{gen}	gin ₇ /gen ₇ , ge-en, gi-in, gé
Komitatiivi	{da}	da, da ₅

ERGATIIVISUUS (1/2)

- ❖ Tyypillisesti sijamerkityt kielet ovat nominatiivi-akkusatiivikieliä
- ❖ Intransitiiviverbit saavat nominatiivilla merkityn subjektin
- ❖ Transitiiviverbit saavat lisäksi akkusatiivilla merkityn objektin

koira nukkuu (intransitiivi)

koira kaatoi minut (transitiivi)

minut kaadettiin (passiivi)

ERGATIIVISUUS (2/2)

- ❖ Absolutiivi-ergatiivikielissä lauseenjäsenten koodaus riippuu verbin transitiivisuudesta
- ❖ Absolutiivi merkitsee kokijaa eli objektia, sekä intransitiivista subjektia
- ❖ Ergatiivi merkitsee agenttia eli transitiivista subjektia

lugal ì-tuš

'kuningas istuu'

(intransitiivi)

lugal-e é mu-dù

'kuningas rakensi temppelin'

(transitiivi)

é ba-dù

'temppeli rakennettiin'

(passiivi)

- ❖ Sumeri on todellisuudessa split-ergatiivikieli

ABSOLUTIIVI JA ERGATIIVI

Absolutiivi

- ❖ Tunnusmerkitön, merkitään nollamofeemilla {Ø}
- ❖ Nominien perusmuoto
- ❖ Intransitiivinen subjekti, transitiivinen objekti

Ergatiivi

- ❖ Merkitään tunnuksella {e}
- ❖ Transitiivinen (yleensä elollinen) subjekti
- ❖ Assimiloituu usein edeltävään vokaaliin

ama-a	'äiti (ergatiivi)'	{ama+e}
dumu-ù	'lapsi, poika (ergatiivi)'	{dumu+e}

GENETIIVI

- ❖ Ilmaisee pääsääntöisesti omistajaa
- ❖ Tunnus {ak+}, josta /a/ katoaa vokaalin jäljessä ja /k/ muualla paitsi vokaalien välissä
- ❖ Ei kirjoiteta koskaan merkillä AK!

é lugal-la 'kuninkaan talo' {é lugal+ak+Ø}

é ama 'äidin talo' {é ama+ak+Ø}

- ❖ Tunnuksen /k/ näkyy mikäli tätä seuraa vokaali, esim. lokatiivi {'a}

é lugal-la-ka 'kuninkaan talossa' {é lugal+ak+'a}

é ama-ka 'äidin talossa' {é ama+ak+'a}

GENETIIVILAUSEKKEISTA LYHYESTI

- ❖ **Genetiivi ei sulje nominilauseketta** koska se ei viittaa sen pääsanaan
 - ❖ Genetiivi alistaa nominilausekkeita attribuuteiksi, jolloin ne vastaavat syntaktisesti mitä tahansa muuta attribuuttia
- ❖ Esimerkkinä ensin substantiivi **nin₉** 'sisko' ja adjektiiviattribuutti **tur** 'nuori'

nin₉-ra	'siskolle'	{nin+ra}	{sisko+DAT}
nin₉ tur-ra	'nuorelle siskolle'	{nin tur+ra}	{sisko nuori+DAT}

GENETIIVILAUSEKKEISTA LYHYESTI

- ❖ **Genetiivi ei sulje nominilauseketta** koska se ei viittaa sen pääsanaan
 - ❖ Genetiivi alistaa nominilausekkeita attribuuteiksi, jolloin ne vastaavat syntaktisesti mitä tahansa muuta attribuuttia
- ❖ Esimerkkinä ensin substantiivi **nin₉** 'sisko' ja adjektiiviattribuutti **tur** 'nuori'

nin₉-ra	'siskolle'	{nin+ra}	{sisko+DAT}
nin₉ tur-ra	'nuorelle siskolle'	{nin tur+ra}	{sisko nuori+DAT}

- ❖ Korvataan adjektiiviattribuutti **tur** genetiiviattribuutilla **lugal-la** {lugal+ak+} 'kuninkaan'

nin₉ lugal-la-ra	'kuninkaan siskolle'
{nin lugal+ak+ra}	{sisko kuningas+GEN+DAT}

EKVATIIVI

- ❖ Ilmaisee samankaltaisuutta jonkin kanssa, tunnus {gen}, kirj. **gen₇**
- ❖ Luettiin aiemmin **gim** tai **gin₇**

hur-saĝ gal-gen₇ hé-mi-íl 'nostin totisesti (muurin) ylös kuin suuren vuorijonon'

{hur.saĝ gal+gen ha+i+mu+bi+[?]+jil+Ø}

{vuoristo suuri+EQU AFF+NEUT+VEN+sinne+minä+nostaa+sen}

EKVATIIVI

- ❖ Ilmaisee samankaltaisuutta jonkin kanssa, tunnus {gen}, kirj. gen₇
- ❖ Luettiin aiemmin gim tai gin₇

hur-saĝ gal-gen₇ hē-mi-íl 'nostin totisesti (muurin) ylös kuin suuren vuorijonon'

{hur.saĝ gal+gen ħa+i+mu+bi+?+jil+Ø}

{vuoristo suuri+EQU AFF+NEUT+VEN+sinne+minä+nostaa+sen}

- ❖ Ekvatiivia voidaan käyttää adnominaalisijana (vrt. genetiivi)

é a-na kur-gen₇-e

{ej a.na kur+gen+e}

'temppelille, joka oli kuin vuori'

{temppeli joka vuori+EQU+DIR}

KOMITATIIVI (1/2)

- ❖ Ilmaisee jonkin kanssa olemista, tunnus {da}

umma^{ki}-da dam-ḥa-ra e-da-ak

'hän kävi taistelun Umman kanssa' == 'teki taistelun umman kanssa'

{umma+da dam.ḥa.ra+Ø i+b.da+n+ak+Ø}

{umma+COM taistelu+ABS NEUT+sen.kanssa+hän+teki+sen}

- ❖ Käytetään konjunktiona 'ja' omistusliitteen {be} kanssa (myös eloll. sanojen yhteydessä!)

áb amar-bé-da

'lehmä vasikkansa kanssa' = 'lehmä ja vasikka'

{áb amar+be+da+Ø}

{lehmä vasikka+sen+COM+ABS}

KOMITATIIVI (2/2)

- ❖ Ilmaisee tunnereaktion syytä

mamud-bé-da ba-ab-da-mud-en

'tuo uni sai minut huolestuneeksi'

{mamud+da ba+b.da+mud+en}

{uni+COM VEN+sen.kanssa+huolestua+minä}

PAIKALLISSIJAT

- ❖ Epäsymmetrinen paikallissijajärjestelmä
 - ❖ Yksityiskohtainen erottelu liikkeessä jotakin kohti, mutta ei jostakin pois
 - ❖ Ei selkeää erottelua latiivi- ja essiivisijojen välillä
 - ❖ Paikallissijoja modifioidaan verbien dimensionaaliprefikseillä (tähän perehdytään myöhemmin)
- ❖ Osa paikallissijoista on sidottu elollisuuteen tai elottomuuteen

YLEISKATSAUS PAIKALLISSIJOIHIIN

	ELOLLINEN	ELOTON	V-PREF
Liike kohti	terminatiivi	terminatiivi	{ši}
Liike läheisyyteen	datiivi	direktiivi	{nni, bi}
Liike kosketuksiin	datiivi	direktiivi	{nna, ba}
Liike sisälle	–	lokatiivi	{ni}
Liike päälle	–	lokatiivi	{bi}
Liike pois	perifr. abl.	ablatiivi	{ta}

DATIIVI

- ❖ Elollinen sija, merkitään tunnuksella {ra}, kirjoitetaan **ra**
- ❖ Vokaalin jäljessä sananloppuisena /r/: **ar, ir, er, ur** (ei merkitä muinaissumerissa)
- ❖ Ilmaisee liikettä kosketuksiin jonkin elollisen kanssa (harv. myös tämän lähistölle)
- ❖ Ilmaisee hyötyjää

diĝir-ra-né-er mu-na-dù

{diĝir+ane+ra mu+**nn**a+n+rù+Ø}

”hän rakensi sen jumalallensa”

{jumala+hänen+DAT VENT+hänelle+hän+rakensi+sen}

lugal-ra lú ti mu-né-ra

{lugal+ra lú+e ti+Ø mu+**nn**i+n+ra+Ø}

”mies ampui nuolen kuninkaaseen”

{kuningas+DAT mies+ERG nuoli+ABS ...}

DIREKTIIVI (1/2)

- ❖ Eloton sija, jota merkitään tunnuksella {e}
- ❖ Ilmaisee jollekin alueelle liikkumista tai siellä olemista (vrt. suom. sinne vs. siihen)

kar-e má bí-ús

{kar+e ma+Ø bi+n+us+Ø}

”hän ohjasi laivan satamaan”

{satama+DIR sinne+hän+ohjasi+sen}

- ❖ Ilmaisee elotonta datiivia (ts. liikettä kosketuksiin jonkin kanssa) tai elotonta hyötyjää

kir₁₁-e áš nam-en

{kir+e aš+Ø nan+i+mu+b+e+en}

”älä kiroile vuohelle”

{vuohi+DIR kirus+ABS PROH+NEUT+VEN+sitä+lausu+sinä}

DIREKTIIVI (2/2)

- ❖ Kausatiivirakenteissa eloton suorittaja (mikä laitetaan tekemään jotakin)

Hän	laittoi	kirveet	hakkaamaan	puuta
SUBJ		OO		DO

- ❖ Yhdysverbeissä ns. obliikviobjekti (semanttinen objekti)

valloittaa	=	aga-kár	'kirveenisku'	sig ₁₀	'asettaa'
hän valloitti Umman	=	hän	asetti	kirveeniskun	Ummalle
		SUBJ		DO	OO

LOKATIIVI (1/2)

- ❖ Eloton sija, merkitään tunnuksella {’a}
- ❖ Ilmaisee sijaintia ajassa ja paikassa

ud ezem-ma-ka

{ud ezem+ak+’a}

”juhlapäivänä”

{päivä juhla+GEN+LOC}

zi-da gábu-na

{zid.a gabu+ane+’a}

”hänen oikealla ja vasemmalla puolellaan”

{oikea vasen+hänen+LOC}

é lugal-la-ka

{é lugal+ak+’a}

”kuninkaan talossa”

{talo kuningas+GEN+LOC}

LOKATIIVI (2/2)

- ❖ Liikettä tai ilmaantumista jonkin sisälle tai päälle

pú kisal-la bí-in-dù

{pu+Ø kisal+'a bi+n+řú+Ø}

"hän rakensin kaivon sisäpihalle"

{kaivo+ABS sisäpiha+LOC päälle+hän+rakensi+sen}

alan é-a mu-ni-kur_x(DU)

{alan+Ø é+'a mu+ni+n+kur+Ø}

"hän vei patsaan sisälle temppeliin"

{patsas+ABS temppeli+LOC VEN+sisälle+hän+vei+sen}

TERMINATIIVI (1/2)

- ❖ Tunnus {še}, kirj. **šè**, vokaalin jäljessä sanan lopussa /š/: **eš, uš, aš, áš**
- ❖ Kuvaa liikettä jotakin päämäärää kohti ajassa tai paikassa

é-šè ba-ĝen

{ej+še ba+ĝen+Ø}

”hän meni temppeliä kohti”

{temppeli+TER IEN+meni+hän}

limmu ĝuruš ud 24-šè

{limmu ĝuruš ud 24+še}

”neljä työläistä 24 päiväksi”

{neljä mies päivä 24+TER}

ud ul-la-šè

{ud ul+ak+še}

”ikuisesti” (kohti kaukaisuuden päiviä)

{päivä kaukainen+GEN+TER}

TERMINATIIVI (2/2)

- ❖ Kuvaa muutosta jonkin tilassa (vrt. suomen translatiivi)

alan na₄-šè mu-tud

{alan na+še mu+n+tud+Ø}

”hän muotoili sen kiviseksi patsaaksi”

{patsas kivi+TER VEN+hän+synnytti+sen}

- ❖ Vastaa kysymykseen: minkä vuoksi? minkä hyväksi?

nam-til-la-né-šè a mu-na-ru

{nam.til+ane+še aj+Ø mu+nna+n+ru+Ø}

”hän omisti sen (hänelle) hänen oman elämänsä hyväksi”

{elämä+hänen+TER vesi+ABS VEN+hänelle+hän+kaataa+sitä}

ABLATIIVI

- ❖ Eloton sija, tunnus {ta}, kirjoitetaan aina **ta**
- ❖ Ilmaisee liikettä ulos tai pois jostakin

kur-ta ^{na4}**esi im-ta-è**

{kur+ta esi+Ø i+mu+ta+n+je+Ø}

”hän toi alas dioriittia vuorilta”

{vuori+ABL dioriitti+ABS NEUT+VEN+ABL+hän+tuoda+sitä}

- ❖ Ilmaisee joskus teon välinettä

zú-né-ta **ḥé-HAR+re**

{zú+ane+ta ḥa+i+b+HAR+e}

”purkoon hän sitä hampaillaan”

{hammas+hänen+ABL PREC+NEUT+sitä+purra+hän}

ABLATIIVI

- ❖ Ablatiivia voidaan harvoin käyttää adnominaalisesti ilmaisemaan jonkin alkuperää

nanše nin₉ diġir sirara₆-ta-ġu₁₀

{nanše nin diġir sirara+ta+ġu+e}

'Nanše, sisareni, jumalatar Sirarasta'

{Nanše sisar jumalatar Sirara+ABL+minun+ERG}

lú susin^{ki}-ta-me

{lu susin+ta+Ø+meš}

'he ovat miehiä Susasta'

{mies Susa+ABL+ABS+he.ovat}

ADVERBIATIIVI

- ❖ Tunnus {eš}, kuvaa millä tavalla jokin asia tehdään tai tapahtuu, kirjoitetaan **es** tai **éš**

é lugal-na zi-dè-éš mu-dù

'Hän rakensi herransa temppelin oikealla tavalla'

{ej lugal+ane+ak+Ø zid+eš mu+n+řu+Ø}

{temppeli herra+hänen+GEN+ABS oikea+ADV VEN+hän+rakensi+sen}

é-engur-ra-ke₄ šir dùg-ge-eš im-me

'Hän ylisti E-Engurin temppeliä kaunein lauluin'

{ej.engur.ak+e šir dug+Ø+eš i+mu+ba+e+e}

{E-Engur+DIR laulu hyvä+TL+ADV NEUT+VEN+sille+puhua+hän}

YHTEENVETO

		ELOLLINEN YKS	ELOLLINEN MON	ELOTON	
absolutiivi	∅	lugal	lugal-e-ne	é	talo (itr. subj.), talon (obj.)
ergatiivi	e	lugal-e	lugal-e-ne	é(-e)	kuningas (trans. subj.)
genetiivi	ak	lugal-la	lugal-e-ne	é-a	talon
ekvatiivi	gen	lugal-gen ₇	lugal-e-ne-gen ₇	é-gen ₇	kuin talo
komitatiivi	da	lugal-da	lugal-e-ne-da	é-da	talon kanssa
datiivi	ra	lugal-ra	lugal-e-ne-er	—	kuninkaalle
direktiivi	e	—	—	é-e	talolle
lokatiivi	ʾa	—	—	é-a	talossa
terminatiivi	še	lugal-šè	lugal-e-ne-eš	é-šè	taloa kohti, talon vuoksi
ablatiivi	ta	ki lugal-la-ta	ki lugal-e-ne-ta	é-ta	talosta, talolta

OMISTUSLIITTEET + SIJAMUODOT

- ❖ Jos vokaalipäätteistä sijamuotoa seuraa /a/, omistusliite assimiloituu tähän
- ❖ Jos vokaalipäätteistä sijamuotoa seuraa /e/, /e/ assimiloituu omistusliitteeseen ja pidentää sen

∅

é-ĝu₁₀ /ejɲu/

é-zu /ejzu/

é-a-né /ejane/

é-bé /ejbe/

taloni

/POSS+(?)a/

é-ĝá /ejɲa/ < ejɲu'a

é-za /ejza/ < ejzu'a

é-a-na /ejana/ < ejane'a

é-ba /ejba/ < ejbe'a

talossani

/POSS+e/

é-ĝu₁₀-ù /ejɲū/ < ejɲue

é-zu-ù /ejzū/ < ejzue

é-a-né-e /ejanē/ < ejanee

é-bé-e /ejbē/ < ejbee

talolleni